

GİRİŞ DÜZEYİNDEKİ SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ “ÖĞRETMEN” KAVRAMINA İLİŞKİN İLERİ SÜRDÜKLERİ METAFORLAR

Ahmet SABAN*

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’nda 2003-2004 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersini alan 74’ü normal öğretim ve 77’si de ikinci öğretim olmak üzere toplam 151 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, her öğrencinin “Öğretmen . . . gibidir; çünkü, . . .” veya “Öğretmen . . . benzer; çünkü, . . .” cümlesini tamamlamasıyla elde edildi. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanmasında, içerik analizi tekniği kullanıldı. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikiye yakın bir kısmının, (%64) öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcısı”, “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici” ve “öğrencileri tedavi edici” olarak algıladığı görülmektedir. Geriye kalan üçte birlik bir kısmı (%36) da öğretmenlerin “öğretirken eğlendirmesi”, “öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemesi” ve “öğrencilere öğrenme sürecinde rehber olması” gerektiğini savunmaktadır.

Anahtar kavramlar: Sınıf öğretmeni adayları, “öğretmen” kavramına ilişkin metaforlar, öğretmenlik mesleğine karşı tutumlar.

Abstract

The main purpose of this study is to explore entry level prospective classroom teachers’ perceptions about the concept of “teacher” through the use of metaphors. The participants for this study included 151 (74 from the regular program and 77 from the evening program) students enrolled in the Department of Elementary Teaching at the Faculty of Education of Selçuk University during the 2003-2004 school year. At the time of the study, the students were taking their very first course, “Introduction to the Teaching Profession.” To collect the study data, each participant was asked to complete the prompt “A teacher is like . . . because . . .” or “A teacher is analogous to . . . because . . .” The content analysis technique was used to analyze and interpret the study data. According to the results, about two-third of the participants (64%) conceive “teacher” as “the one who provides and transmits knowledge to his or her students,” “the one who shapes and molds his or her students’ minds and behaviors” and “the one who cures his or her students’ illnesses and deficiencies.” The rest of them (36%), on the other hand, emphasize that teachers should “entertain their students while teaching them,” “meet their students’ individual needs and interests as well as nurture their individual potentials” and “guide their students in the learning process.”

Key words: Prospective classroom teachers; metaphors about the concept of “teacher”; attitudes towards teaching as a profession

Metaforlar (benzetmeler, eğretilmeler, istiareler, mecazlar) olayların oluşumu ve işleyişi hakkında düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir. Metaforlar, bireylerin kişisel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından, aynı zamanda, “tecrübelerin dili” olarak da tanımlanmaktadır (Miller, 1987). Bu yönüyle metaforlar, uygulamalarımıza yön verir, ışık tutar ve rehberlik eder. Nitekim, “Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir; çünkü, bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır.” (Shuell, 1990:102) sözü, metaforların genel olarak insan hayatındaki önemini ve özellikle de eğitimcilerin kendi uygulamalarını anlama ve açıklamadaki gücünü etkili bir şekilde ortaya koymaktadır.

Metaforların genellikle günlük hayatta kullandığımız dili sadece süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret oldukları düşünülür, ancak onların insan hayatındaki önemi bundan çok daha fazlasını kapsar. Morgan’a

(1998:14) göre, örneğin, “Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen *bir düşünce biçimi ve birgörme biçimi* anlamına gelir.”. Morgan, örgütlerin doğasını anlamada ve açıklamada sekiz farklı metafordan yararlanmaktadır: (1) makine olarak örgütler (örneğin, bu tarz düşünce biçiminin bürokratik örgütlerin gelişimini nasıl beslediği), (2) organizma veya canlı sistemler olarak örgütler (örneğin, belli örgüt türlerinin belli çevre koşullarına nasıl daha iyi uyum sağladığı), (3) beyin olarak örgütler (örneğin, öğrenen bir örgütün nasıl gerçekleşebileceği), (4) kültür olarak örgütler (örneğin, örgütlerdeki değerlerin, fikirlerin veya normların örgüt sel yaşamı yönlendiren ortak anlam modelleri olarak nasıl oluştuğu), (5) politik sistem olarak örgütler (örneğin, örgütsel faaliyetleri şekillendiren farklı çıkarlar, çatışmalar ya da iktidar oyunlarının bir örgütü nasıl etkilediği), (6) ruhların hapisanesi olarak örgütler (örneğin, insanların kendi bilinçaltı yaşamlarının kapanına nasıl kısıtlandıkları), (7) akış ve dönüşüm olarak örgütler (örneğin, diyalektik mantığın modern bir örgüt oluşturmada nasıl etkili olduğu) ve (8) tahakküm araçları olarak örgütler (örneğin, örgütlerin kendi amaçlarına ulaşmak için insanları nasıl kullandığı). Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, bütün bu örgüt metaforlarından her birinin örgütlere ilişkin belli bir bakış açısını öne çıkarırken, diğerlerini de arka plâna itmesidir.

Tıpkı yukarıdaki örgüt metaforlarında olduğu gibi, “metafor” kavramı ile kastedilen, bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford ve arkadaşları, 1998). Böylece metafor, X’in Y gibi olduğunun açık veya örtük bir biçimde belirtilmesiyle oluşur. Bu bağlamda metaforlar, eğitimcilere iki şey arasında karşılaştırma yapmak, iki şey arasındaki benzerliklere dikkat çekmek veya bir şeyi başka bir şeyin yerine koyarak açıklamak için fırsat tanır. Örneğin, “*Öğretmen bahçıvan gibidir.*” veya “*Öğretmen bahçıvana benzer.*” dediğimizde, öğretmenin bahçıvana benzeyen yönlerine dikkat çekmek için “bahçıvan” imgesini kullanırız. Buna göre, herhangi bir metafor ilişkisinde, en az üç temel ögenin varlığından söz edilmesi gerekmektedir (Forceville, 2002): (1) *metaforun konusu* (örneğin, “*Öğretmen bahçıvan gibidir.*” cümlesindeki “öğretmen” sözcüğü), (2) *metaforun kaynağı* (örneğin, “*Öğretmen bahçıvana benzer.*” cümlesindeki “bahçıvan” kavramı) ve (3) *metaforun kaynağından* (yani “bahçıvan” olgusundan) *metaforun konusuna* (yani “öğretmen” olgusuna) *atfedilmesi düşünülen özellikler* (örneğin, “*Nasıl ki bir bahçıvan yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenirse, öğretmen de sınıfındaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır.*”). Dolayısıyla, herhangi bir metafor ilişkisinde, metaforun *kaynağı*, metaforun *konusunu* farklı bir bakış açısıyla anlamada ve açıklamada bir filtre veya süzgeç işlevi görür.

Boostrom’a (1998:397) göre, “öğretim hakkında bir metafor kullanmak, mutlaka öğretimi o metaforun öngördüğü şekilde gerçekleştirmek olarak değil, fakat öğretim hakkında tartışmak olarak düşünülmelidir”. Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğini başka mesleklerle karşılaştırmak veya öğretmenlerin rollerini diğer profesyonellerin rolleriyle kıyaslamak, öğretmenlik mesleğini daha iyi anlamak için faydalı bir yol olabilir. Örneğin, Hagstrom ve arkadaşlarının (2000) gerçekleştirdiği bir çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerden biri öğretmenliği jeoloji ile kıyaslayarak “*öğretmenliğin jeolojisi*” metaforunu özetle şu şekilde açıklamaktadır: “Jeoloji, yeryüzünün katmanlarını araştırmak ve taş, kaya gibi sıradan objelerde gizli olan güzellikleri yakalamaktır. Aynı şekilde, öğretmenliğin güzelliği de, her öğrencinin gizli güçlerini (iç güzelliklerini) ortaya çıkarmak ve geliştirmektir.”

Son yıllarda metafor, bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak değerlendirilmektedir (Yob, 2003). Bu perspektiften bakıldığında, öğretmen adaylarının “öğretmen” olgusuna ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla incelemek, anlamak ve açıklamak, metaforların sadece öğretimin nasıl olması gerektiğini kavramada birer tartışma aracı olarak değil, aynı zamanda, onların birer araştırma aracı olarak da kullanılabileceğine dair önemli bir ipucu sağlamaktadır. Nitekim, son zamanlarda, öğretmen adaylarının “öğrenme” ve “öğretme” olgularına ilişkin tutumlarını metaforlar aracılığıyla irdeleyen araştırmalar literatürde oldukça yaygındır (örneğin, Inbar, 1996; Carlson, 2001; Guerrero ve Villamil, 2002).

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmeni adayları “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

2. “Öğretmen” kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında toplanabilir?

3. “Öğretmen” kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar daha çok öğretmenin hangi rolü üzerinde yoğunlaşmaktadır?

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu çalışma, nitel araştırma paradigması içinde değerlendirilen “içerik analizi” modeli çerçevesinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’nda 2003-2004 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersini alan 74’ü (%49) normal öğretim ve 77’si (%51) de ikinci öğretim öğrencisi olmak üzere toplam 151 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının 87’si (%57,6) kız ve 64’ü (%42,4) de erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını ortaya çıkarmak için onlardan her birinin “*Öğretmen . . . gibidir; çünkü, . . .*” veya “*Öğretmen . . . benzer; çünkü, . . .*” cümlesini tamamlamaları istendi. Bu çalışma, 2003-2004 eğitim ve öğretim yılı güz döneminin ikinci haftasında bir ev ödevi projesi niteliğinde gerçekleştirildi. Bu proje için öğrencilere bir hafta süre tanındı ve öğrencilerden bu süre içerisinde düşüncelerini sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaştırarak bir kâğıda yazmaları istendi. Bu projenin bir ev ödevi olarak verildiği aynı haftada, öğrencilerin bu projeye ilişkin düşüncelerini harekete geçirmek amacıyla, onlara “metafor” olgusunun ne olduğu, hangi amaçlarla kullanılabilirliği ve “öğretmen” kavramına ilişkin literatürde tartışılan metaforlardan birkaçı hakkında bilgi verildi. Buna ek olarak, öğrencilere, isterlerse metaforlarını canlı veya cansız varlıklardan seçebileceklerine ilişkin önerilerde bulunuldu. Öğrenciler, bu proje için kendi el yazılarıyla kaleme aldıkları 1 ile 2 sayfa uzunluktaki raporlarını dönemin üçüncü haftasında dersin öğretim üyesine (bu araştırmacıya) teslim ettiler. Söz konusu bu öğrenci raporları, bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analiz Edilmesi ve Yorumlanması

Başlangıçta, 85’i normal öğretim ve 85’i de ikinci öğretim öğrencilerinden olmak üzere toplam 170 öğrenciden metafor yazmaları istendi. Ancak sadece 151 (74 normal öğretim ve 77 ikinci öğretim) öğrencinin geliştirdiği metaforlar bu araştırma için bir değerlendirmeye tâbi tutuldu. Geriye kalan 19 (11 normal öğretim ve 8 ikinci öğretim) öğrencinin ileri sürdüğü metaforlarda genellikle birden çok fikir ele alındığından veya birden çok benzetme yapıldığından, bu metaforlar araştırmanın kapsamı dışında bırakıldı. Bundan sonra, araştırma kapsamına dahil edilen metaforların alfabetik sıraya göre bir listesi yapıldı ve her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısı (*f*) ve yüzdesi (%) hesaplandı.

Öğrencilerin geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci, aşağıdaki aşamalarda gerçekleştirildi: İlk olarak, öğrencilerin yazılarında belli bir metaforun belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakıldı. Örneğin, araştırma kapsamı dışında tutulan “*Bilindiği gibi su, bulunduğu kabın şeklini alır. Bir kavanoza koyarsanız kavanozun, bir şişeye koyarsanız şişenin şeklini alır. Bu kaplara bir örnek de öğretmendir. . .*” şeklindeki bir metaforu ileri süren öğrencinin aslında “öğrenci” kavramına mı yoksa “öğretmen” olgusuna mı daha çok odaklandığı çok fazla net değildir. Dikkat edilirse, “su” metaforu hem öğretmen hem de öğrenci kavramları için kullanılabilir; ancak, söz konusu metaforu açıklamada öğrencinin işe koştığı “mantıksal dayanak” (örneğin, “*Öğretmen öğrencisinin hep bir adım önünde olmalı, onu arkasına alıp doğru yolu göstermeli.*” veya “*Öğretmen öğrenciden öğrenciye şekil ve boyut değiştiren elâstik bir kap olabilmeli.*” gibi ifadeler) onun gerçekte neyi ifade etmek istediğini net bir şekilde ortaya koymamaktadır.

İkinci olarak, öğrenciler tarafından geliştirilen her bir metaforun “öğretmen” olgusunu daha iyi anlamaya yardımcı olup olmadığına bakıldı ve bu amaca hizmet ettiği düşünülen metaforlar veri analizi için araştırma kapsamına dahil edildi. Örneğin, araştırma kapsamı dışında tutulan “*Öğretmen bir denizkeşi gibidir.*” şeklindeki bir metaforun gerekçesi, söz konusu metaforu ileri süren öğrenci tarafından şu şekilde dile getirilmektedir: “*Çünkü, hayatta hiçbir insanın kafasında denizkeşi objesi yoktur. İnsanoğlunun aklında hep denizkızı objesi vardır. Bunun da çok basit bir gerekçesi vardır; bu gerekçe balıkçıların hep erkek olmasındandır. Eğer balıkçılar kadın olsaydı insanların kafasında da bir denizkeşi objesi olurdu.*” Dikkat edilirse, “denizkeşi” metaforu “öğretmen” olgusunu daha iyi kavramamıza herhangi bir katkı sağlamamaktadır.

Üçüncü olarak, öğrenciler tarafından üretilen her bir metafordaki “mantıksal dayanak” ya da “niçin öyle olduğuna ilişkin ileri sürülen sebepler” analiz edildi. Örneğin, araştırma kapsamı dışında tutulan “*Bence öğretmen bir ayakkabıya benzer.*” şeklindeki bir metaforun “mantıksal dayanağı”, onu geliştiren öğrenci tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: “*Çünkü ayakkabı insanların hayatında vazgeçilmezlerdendir. Her insanın hayatında mutlaka en azından bir ayakkabısı gibi bir öğretmeni de olmuştur. Günümüzde ayakkabılar nasıl çeşitliyse öğretmenler de hem görünüş hem de karakter olarak farklıdır. . .*” Dikkat edilirse, her ne kadar bu öğrencinin ileri sürdüğü metafor ilişkisinde, metaforun konusu (“öğretmen”) ve metaforun kaynağı (“ayakkabı”) belirgin olmasına karşın, söz konusu metaforun “öğretmen” kavramını açıklamada hiçbir faydasının olmadığı (yani, metaforun kaynağından metaforun konusuna atfedilebilecek herhangi bir önemli özelliği içermediği) görülmektedir.

Dördüncü olarak, aynı metafor içinde birden çok benzetmeyi yapan veya birden çok fikri ele alan öğrencilerin ileri sürdükleri mantıksal dayanaklar ne kadar güçlü olursa olsun, bu tür metaforlar araştırma kapsamı dışında bırakıldı. Örneğin, “*Öğretmen gökyüzüne benzer; çünkü gökyüzündeki her cismin, her olayın bir vasfı mevcuttur öğretilmekte. . .*” metaforunu geliştiren öğrenci, aynı metafor içinde öğretmenin “*bazen bir güneş*”, “*bazen bir yıldız*”, “*bazen bir ozon tabakası*”, “*bazen bir yağmur*” ve “*bazen bir oksijen*” gibi olduğunu ileri sürmektedir. Dikkat edilirse, bütün bu metaforların her biri “öğretmen” olgusuna ilişkin önemli açıklamalar getirebilir; ancak, hepsi de temelde “*gökyüzü*” metaforu kapsamında değerlendirildiğinden, söz konusu “*gökyüzü*” metaforunun belli bir kategoriye dahil edilmesini güçleştirmektedir.

Son olarak, belli ortak özelliklere sahip olan metaforlar belli bir kategori altında toplandı. Örneğin, “*şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen*” kategorisi altında yer alan metaforların hepsi de temelde öğrenciyi bir *ham madde* olarak değerlendirmektedir (örneğin, bir aşçının elinde bulunan *malzemeler*, bir çocuğun hayaline göre şekilden şekle giren bir sürü *lego*, bir çömlekçinin önünde şekil almayı bekleyen *çamur*, bir demircinin elindeki *demir*, bir fırıncının elindeki *un* veya *hamur*, bir heykeltıraşın atölyesindeki *çamur*, *taş*, *kaya parçası* veya *alçı*, bir inşaatçı *tuğla* veya *çimento*, bir kuyumcunun elindeki *en değersiz*, *en ham* veya *en mat bir madde*, bir ressamın önündeki *boş bir tuval* veya bir terzinin tezgâhındaki *biçimsiz bir kumaş*).

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmaya katılan giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” olgusu hakkında geliştirdikleri metaforlara ilişkin olarak elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunularak ve araştırma sorularına göre alt başlıklar hâlinde analiz edilerek yorumlanmaktadır.

1. Sınıf öğretmeni adayları “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadırlar?

Tablo 1, öğrenciler tarafından geliştirilen metaforları alfabetik sıraya göre listeleterek, her bir metaforu temsil eden öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır.

Tablo 1’deki verileri aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür:

1. Sınıf öğretmeni adayları “öğretmen” kavramına ilişkin toplam 54 adet metafor üretmiştir.
2. Söz konusu 54 adet metaforun yaklaşık olarak yarıya yakını (26 tanesi) sadece bir öğrenci tarafından temsil edilmektedir. Geriye kalan 28 metaforu temsil eden öğrenci sayısı da 2 ile 12 arasında değişmektedir. Metafor başına düşen ortalama öğrenci sayısı ise yaklaşık olarak 2,8’dir.
3. İlk beş sırada yer alan metaforlar sırasıyla şunlardır: (1) *Bahçıvan* (12 öğrenci, %7,9), (2) *Su* (11 öğrenci, %7,3), (3) *Güneş* (9 öğrenci, %6), (4) *Heykeltıraş* (9 öğrenci, %6) ve (5) *Çiftçi* (8 öğrenci, %5,3).
4. Öğrenciler, metaforların 27 tanesini canlı varlıklar ve 27 tanesini de cansız varlıklarla ilişkilendirmişlerdir. Canlı varlıklarla ilişkilendirilen 27 adet metafordan 23 tanesi insan (örneğin, *bahçıvan*, *çiftçi*, *heykeltıraş* vb.), 2 tanesi bitki (örneğin, *ağaç* ve *çiçek*), 1 tanesi hayvan (örneğin, *arı*) ve 1 tanesi de bakteri (örneğin, *yoğurt bakterisi*) hakkındadır.
5. İnsanla ilişkilendirilen 23 metafordan 21 tanesi öğretmenlik mesleğini başka bir meslekle kıyaslamaktadır (örneğin, *fırıncı*, *dokumacı*, *marangoz* vb.). Geriye kalan 2 metafor da bir *ebeveyn* (anne, baba veya her ikisi) ve (legolarıyla oynayan bir) *çocuk* hakkındadır.

Tablo 1. “Öğretmen” kavramına ilişkin geliştirilen metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi (alfabetik sıraya göre)

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci		Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%			f	%
1	Ağaç	7	4,6	28	Kalem	2	1,3
2	Alışveriş merkezi	1	0,7	29	Kitap	4	2,6
3	Anahtar	1	0,7	30	Köprü	1	0,7
4	Ansiklopedi	1	0,7	31	Kutup yıldızı	1	0,7
5	Arı	1	0,7	32	Kuyumcu	1	0,7
6	Aşçı	3	2,0	33	Kütüphane	2	1,3
7	Bahçıvan	12	7,9	34	Liman	1	0,7
8	Bakteri	2	1,3	35	Marangoz	1	0,7
9	Banka	1	0,7	36	Mimar	4	2,6
10	Bilgisayar	1	0,7	37	Müteahhit	2	1,3
11	Çerçeve	1	0,7	38	Mum	3	2,0
12	Çiçek	4	2,6	39	Otobüs	1	0,7
13	Çiftçi	8	5,3	40	Psikolog	1	0,7
14	Çocuk	1	0,7	41	Pusula	4	2,6
15	Çömlek ustası	1	0,7	42	Ressam	5	3,3
16	Demirci	1	0,7	43	Rüya	1	0,7
17	Deniz feneri	3	2,0	44	Su	11	7,3
18	Doktor	1	0,7	45	Sürahi	1	0,7
19	Dokumacı	2	1,3	46	Teknik direktör	2	1,3
20	Ebeveyn	5	3,3	47	Terzi	2	1,3
21	Ebru sanatçısı	2	1,3	48	Tiyatro oyuncusu	2	1,3
22	Fırıncı	3	2,0	49	Tohum	1	0,7
23	Gözlük	1	0,7	50	Toplumun tezgâhı	1	0,7
24	Güneş	9	6,0	51	Toprak	5	3,3
25	Hazine sandığı	1	0,7	52	Turist rehberi	3	2,0
26	Heykeltıraş	9	6,0	53	Umut	1	0,7
27	İnşaat ustası	5	3,3	54	Yol	1	0,7
				Toplam		151	100

6. Cansız varlıklarla ilişkilendirilen 27 adet metafordan 25 tanesi somut bir nesne hakkında iken (örneğin, *alışveriş merkezi, anahtar, kalem vb.*) iki tanesi de soyut bir imgeyi çağrıştırmaktadır (örneğin, *rüya ve umut* metaforları).

2. “Öğretmen” kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında toplanabilir?

Bu bölümde, araştırmada elde edilen metaforlar başlıca altı kategori altında toplanarak ve tablolar hâlinde sunulularak yorumlanmaktadır. Bu amaç için, ilk önce, her metafora ilişkin öğrenciler tarafından öne sürülen “mantıksal dayanaklar” (*gerekçeler* ya da niçin öyle olduğuna ilişkin ileri sürülen *sebepler*) dikkatli bir şekilde analiz edildi. İlk bakışta, bazı metaforlar (örneğin, *bilgisayar, kitap, kütüphane, kalem vb.* ya da *aşçı, çömlek ustası, heykeltıraş, marangoz vb.*) kolaylıkla belli bir kategori altında toplanabilmesine karşın, diğer bazıları (örneğin, *arı, çocuk, çerçeve, otobüs, umut vb.*) daha dikkatli bir analiz gerektirdi. Örneğin, *otobüs* metaforu, ilk bakışta, (otobüsün şoförü olarak) öğretmenin öğrencilerin öğrenmesini kontrol etmesi bakımından öğretmen-merkezli bir eğitim anlayışını çağrıştırmaktadır. Ancak, bu metaforu geliştiren öğrencinin mantıksal dayanağı dikkatlice analiz edildiğinde (örneğin, “*Öğretmen, hayat yolculuğu esnasında bindiğimiz otobüslerden biri gibidir. Bir otobüs olarak öğretmen bizim umutlarımızı, hayallerimizi ve amaçlarımızı taşır. (. . .) İşte öğretmen de öğrencilerini tıpkı bir otobüs gibi gidecekleri yere kadar güvenli bir şekilde götürerek, her öğrencinin kendi amacına ulaşması için yardımcı olur.*”), otobüs metaforunun, öğretmenin (şoförün) kontrolünde olan bir araç olmaktan çok, öğrencilerin kendi kişisel amaçlarına ulaşmada başvurdukları bir kişisel gelişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle de bu metaforun “bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisi altında değerlendirilmesi daha uygundur.

Kategori 1: Bilgi Sağlayıcı Olarak Öğretmen

Tablo 2, “bilgi sağlayıcı olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 2 incelendiğinde, “bilgi sağlayıcı olarak öğretmen” kategorisinin toplam 15 adet metafor ve 49 öğrenci (%32,3) ile temsil edildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforların en önemlileri arasında sırasıyla *Su* (11 öğrenci, %7,3), *Güneş* (9 öğrenci, %6) ve *Ağaç* (7 öğrenci, %4,6) yer almaktadır. “Bilgi sağlayıcı olarak öğretmen” kategorisinde yer alan metaforlar öğretmen ve öğrenci rolleri bakımından analiz edildiğinde, onların ortak özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmen, bilginin kaynağıdır (Örneğin: “*Su, canlılar için hayat kaynağı, öğretmen de öğrenciler için bilgi kaynağıdır.*” veya “*Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijeni ağaçlar sağlar. Öğretmenin kaynaklık yaptığı oksijen ise bilgidir.*”).

2. Öğrenci, bir süpermarketten alışveriş yapan bir *müşteri*, bir bankadan *para (bilgi) çeken bir kişi*, bir bilgisayardan *bilgi alan bir kişi*, çiçek çiçek dolaşıp *bal alan bir arı*, kalemle dolan *beyaz bir sayfa* veya su ile doldurulmayı bekleyen *bomboş bir bardak* olarak algılanmaktadır.

3. Bilgi, öğretmenin kaynaklık yaptığı *oksijen*, bir alışveriş merkezindeki *ürünler*, bir bankadaki *para*, bir bilgisayarda *depolanmış bilgi*, çiçekteki *bal*, güneşin yaydığı *ışık*, sandıkta saklı *hazine* veya bir *sürahideki su* olarak algılanmaktadır.

4. Öğrenci, bilginin pasif alıcısıdır (Örneğin: “*Öğretmen bankaya benzer. (. . .) Öğrenci de bu bankadan bilgi çekmeye her an hazır olan bir kişidir.*”).

5. Öğretmenin en önemli görevi, öğrencilere bilgi aktarmaktır (Örneğin: “*Öğretmen bir sürahi gibidir. İçinde su bulunmayan bardağa kendi içini döker.*”).

6. Öğrenme, öğretmen tarafından sunulan bilgilerin öğrenciler tarafından bir “sünger” gibi emilmesi ile gerçekleşir (Örneğin: “*Öğretmen bir kalem, öğrenci ise beyaz bir sayfadır. (. . .) Beyaz sayfalar onun kalemiyle dolar ve kalem ne yazarsa kâğıt onu yansıtır.*”).

Tablo 2. “Bilgi sağlayıcı olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		<i>f</i>	%
1	Ağaç	7	4,6
2	Alışveriş merkezi	1	0,7
4	Ansiklopedi	1	0,7
9	Banka	1	0,7
10	Bilgisayar	1	0,7
12	Çiçek	4	2,6
24	Güneş	9	6,0
25	Hazine sandığı	1	0,7
28	Kalem	2	1,3
29	Kitap	4	2,6
33	Kütüphane	2	1,3
38	Mum	3	2,0
44	Su	11	7,3
45	Sürahi	1	0,7
49	Tohum	1	0,7
Toplam		49	32,3

Aşağıda, “bilgi sağlayıcı olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metaforların öğrenciler tarafından tanımlanmalarına ilişkin örnekler yer almaktadır. Metaforlar, alfabetik sıraya göre verilmektedir. Buna ek olarak, verilen örneklerde, öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Ağaç

Öğretmen ağaca benzer; çünkü ağaç doğanın nasıl bir çöl hâline gelmesini engelliyorsa, öğretmen de insanlara dağıttığı ilim ateşi ile cehaletin karanlığını önler. Öğretmeni ağaca benzetmemin en büyük nedeni, ağaçların dünyanın akciğeri sayılmasıdır; çünkü canlıların yaşaması için gerekli olan oksijeni ağaçlar sağlar. Öğretmenin kaynaklık yaptığı oksijen ise bilgidir (Normal Öğretim, Erkek, 12).

Alışveriş merkezi

Öğretmen, koskocaman bir alışveriş merkezi gibidir; çünkü nasıl bir alışveriş merkezinin ürünleri çeşitliyse, bir öğretmen de kendinde bin bir çeşit bilgiyi saklar ve bu bilgileri öğrencilerine aktardıkça yeni gelecekler şekillenir.(. . .) Öğretmen alışveriş merkezine benzediği kadar, öğrenciler de alışveriş yapan müşterilere benzer. Büyük bir alışveriş merkezi gibi öğretmen de günün her dakikası öğrencilere açıktır. İsteyen sepetini iyice doldurur (İkinci Öğretim, Kız, 11).

Ansiklopedi

Öğretmen bir ansiklopedi gibidir; çünkü öğrencinin istediği ve öğrenciye lüzum olabilecek her türlü bilgi onda mevcuttur (Normal Öğretim, Kız, 50).

Banka

Öğretmen bankaya benzer. Bilgi bankasıdır adı; çünkü bilginin temsilcisidir. Öğrenci de bu bankadan bilgi çekmeye her an hazır olan bir kişidir.(. . .) Ve bu banka öyle bir bankadır ki, paranın (bilginin) bitmesi söz konusu değil hiçbir durumda. Yeter ki isteyelim, yeter ki öğrenmeye hevesli olalım. Çünkü o her zaman hazırdır vermeye (Normal Öğretim, Kız, 3).

Bilgisayar

Öğretmen bilgisayara benzer; çünkü her ikisi de insanlara bilgi verir. Öğretmen de bilgisayar da içlerinde geniş ölçüde bilgi barındırırlar ve o bilgileri isteyen kişilere sunarlar.(. . .) Bilgisayara veya öğretmene bilgi talebi için başvurduğumuzda bizlere hayır yanıtını vermezler, her ikisi de her şekilde bilgi vermeye hazırdır (İkinci Öğretim, Kız, 70).

Çiçek

Öğretmen çiçeğe benzer, öğrenciler de arıya. Arılar nasıl çiçek çiçek dolaşır bal alırlarsa (toplarsa) öğrenciler de öğretmenlerden bilgi alırlar. Arılar topladıkları ballarla petek oluştururlar. Öğrenciler de öğretmenlerden aldıkları bilgilerle kendi geleceklerini oluştururlar (Normal Öğretim, Kız, 62).

Güneş

Öğretmen güneş gibidir; çünkü güneş dünyamızı hem aydınlatır hem de ısıtır. Nasıl ki, güneş çevresini ısıtır ve ışık saçarsa, öğretmen de çevresine bilgi saçır. Öğretmen, ışık olan bilgisiyle, dünya olan öğrencisini karanlıktan aydınlığa ulaştırır, onu cahillikten kurtarır. Güneşin karanlığı aydınlattığı gibi, öğretmen de cahilliği yok eder. Nasıl ki güneşi görmediğimiz zaman dünyamız karanlık ve soğuk olursa, öğretmensiz bir insan da cahillik dediğimiz karanlık içinde büyür.(. . .) Meselâ kapkara bir mağaradayız. Korkuyla, endişeyle ilerlerken ufak bir delikten sızan ışıkla karşılaşıyoruz. Bizde bir mutluluk, sevinç oluşur. İçimize kurtulma umudu girer. Bu ışık bizim için kurtuluşu, mutluluğu ifade eder. Öğretmenin de öğrencisine gösterdiği ışık, yani bilgisi bir kurtuluş yolu gibidir.(. . .) Kısaca öğretmen öğrencilerinin bilgi kaynağıdır (Normal Öğretim, Erkek, 6).

Hazine sandığı

Öğretmen bir hazine sandığı gibidir. İçinde dünyanın en değerli hazinesinin, yani bilginin saklandığı bir hazine sandığı. Şifresi ise öğrenme isteğidir. Bu isteği hissettiğinde kendiliğinden açılır, hem de sonuna kadar. Bitmek tükenmek bilmez içindeki hazine (Normal Öğretim, Kız, 63).

Kalem

Öğretmen bir kalem, öğrenci ise beyaz bir sayfa gibidir; çünkü, sayfaları doldurup ortaya işe yarar bir şeyler çıkarmak için güçlü bir kaleme ihtiyaç vardır. Öğretmen bu gücü, bildiklerini genç beyinlere aktarırken kullanır. Beyaz sayfalar onun kalemiyle dolar ve kalem ne yazarsa kâğıt onu yansıtır (Normal Öğretim, Kız, 44).

Kitap

Öğretmen bir kitap gibidir; çünkü, sosyal hayattaki birçok konuda bilgi sahibi olan insandır. Nasıl ki, kitaplar geçmişteki bilgileri bizlere kadar aktarıyorsa, öğretmenler de bu bilgileri bizlere aktararak geleceğe kalması, gelecek kuşaklara aktarılması bakımından kitapla aynı görevi üstlenir (Normal Öğretim, Erkek, 26).

Kütüphane

Öğretmen kütüphaneye benzer. Nasıl ki kütüphanede her konuda kitap bulabiliyor, bilgi ediniyorsa, öğretmen de sahip olduğu bilgiler sayesinde canlı bir kütüphane gibidir. Ancak onun kütüphaneden farklı yönü bilgiyi kendi beyninde öğütüp belli bir kalıpta çevreye yaymasıdır (İkinci Öğretim, Kız, 7).

Mum

Öğretmen mum gibidir. Mum etrafını aydınlatma yönüyle gerçekten öğretmenle birebir örtüşür.(. .) Bir mum etrafına nasıl ışık saçarsa, öğretmen de etrafına bilgi saçır.(. .) Öğretmen öğrencileri karanlıktan kurtarır (Normal Öğretim, Kız, 59).

Su

Öğretmen su gibidir; çünkü su nasıl yaşamı besleyen ana damarsa, öğretmen de insanlığı besleyip geliştiren en güçlü kaynaktır.(. .) Su canlılar için hayat kaynağı, öğretmen de öğrenciler için bilgi kaynağıdır.(. .) Öğretmen, suyun ağaca can verdiği gibi öğrencisine bilgileri aşılayarak onun meyve veren bir ağaç olmasını sağlar (Normal Öğretim, Kız, 47).

Sürahi

Öğretmen bir sürahi gibidir. İçinde su bulunmayan bardağa kendi içini döker. Öyle bir sürahi ki kapağına kadar su ile dolu. Öyle bir bardak var ki bomboş.(. .) Susuz yaşayamayız. Alırız bardağı elimize. Hele bir de çok susadıysak kana kana içeriz o suyu. Ya bardaktaki su bizi kandırmazsa? Tadı damağımızda kalır ve tekrar sürahiye uzatırız elimizi. Peki sürahi bizi geri çevirir mi? Kesinlikle hayır. Her zaman hazırdır içini bardağa dökmeye. Şırıl şırıl akar, akar, akar.(. .) Bardağın her zaman sürahiye ihtiyacı vardır. Sürahi olmazsa kim boşaltacak içini ona. O olmazsa bardak susuzluktan çatlar bir çöl gibi (Normal Öğretim, Kız, 36).

Tohum

Öğretmen tohuma benzer; çünkü tohum bütün meyvelerin meydana gelmesini sağlayan ana faktördür. Öğretmen de öğrencilerine bilgi sağlayan en önemli kişidir (İkinci Öğretim, Kız, 10).

Kategori 2: Şekillendirici ve Biçimlendirici Olarak Öğretmen

Tablo 3, “şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 3 incelendiğinde, “şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen” kategorisinin toplam 18 adet metafor ve 46 öğrenci (%30,3) ile temsil edildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforların en önemlileri arasında sırasıyla *Heykeltıraş* (9 öğrenci, %6), *İnşaat ustası* (5 öğrenci, %3,3) ve *Ressam* (5 öğrenci, %3,3) yer almaktadır. “Şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen” kategorisinde yer alan metaforlar öğretmen ve öğrenci rolleri bakımından analiz edildiğinde, onların ortak özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmen, öğrenciyi yoğuran ve ona şekil veren bir ustadır (Örneğin: “*Öğretmen fırıncıya benzer. Öğrenci de hamura. Ve fırıncı bu hamuru kendi bildiği her şeyi uygulayarak yoğurur ve onu pişirmeye başlar. Sonunda ortaya çok güzel bir ekmek çıkar.*” veya “*Öğretmen ressam gibidir;çünkü önünde boş bir tuval gibi duran minik beyinleri şekillendirir, renklendirir.*”).

2. Öğrenci, öğretmenin elleriyle yoğurduğu, şekil ve biçim verdiği bir ham madde gibidir (Örneğin: “Öğretmen nasıl bir çömlek ustası ise öğrenciyi de çömleğin önünde şekil almayı bekleyen bir çamur olarak niteleyebiliriz.” veya “Her sanatkâr bir ham maddeye ihtiyaç duyar. Öğretmenin ihtiyaç duyduğu ham madde ise varlıkların en üstünü olan insandır.”).

3. Öğrenci, bir aşçının elinde bulunan *malzemeler*, bir çocuğun hayaline göre şekilden şekle giren bir sürü *lego*, bir çömleğin önünde şekil almayı bekleyen *çamur*, bir demircinin elindeki *demir*, bir dokumacınınilmekilmek dokuduğu bir *kilim*, bir fırıncının elindeki *un* veya *hamur*, bir heykeltıraşın atölyesindeki *çamur*, *taş*, *kaya parçası* veya *alçı*, bir marangozun mobilya yapmada kullandığı *ağaç* ve *odun parçaları*, bir inşaattaki *tuğla* veya *çimento*, bir kuyumcunun elindeki *en değersiz*, *en ham* veya *en mat bir madde*, bir ressamın önündeki *boş bir tuval* veya bir terzinin tezgâhındaki *biçimsiz bir kumaş* olarak algılanmaktadır.

4. Öğretmenin en önemli görevi, öğrencileri toplumsal açıdan faydalı birer ürün olarak yetiştirmektir (Örneğin: “Öğrenci öğretime *un* olarak gelir, *ekmek* olarak çıkar.”).

5. Öğretmek, bin bir türlü çiçekten *bal yapmak*, kendi fikirlerini tazecik beyinlere *aşılama*, öğrenciyi bir çamur gibi *şekillendirmek*, bir demiri ateşle belli bir *kalıba sokmak*, hamuru fırında *pişirmek*, çamuru bir sanat eserine *dönüştürmek*, boş bir tuval gibi duran minik beyinleri *şekillendirmek* veya *renklendirmek* ya da *biçimsiz bir kumaşı* insanların ihtiyacı olan *pantolon*, *etek*, *gömlek* gibi bir kullanım aracına *dönüştürmek* olarak algılanmaktadır.

Aşağıda, “şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metaforların öğrenciler tarafından tanımlanmalarına ilişkin örnekler yer almaktadır. Metaforlar, alfabetik sıraya göre verilmektedir. Buna ek olarak, verilen örneklerde, öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Arı

Öğretmen arıya benzer; çünkü her ikisi de çalışkanlıkları ve faydaları itibarıyla benzer özellik gösterirler.(. .) Arı sürekli üretken hâldedir. Durmadan çalışarak bin bir türlü çiçekten bal yapar. Arı, yaptığı balla insanlara besin sağlar. Öğretmen de yetiştirdiği öğrencilerle topluma katkı sağlar (İkinci Öğretim, Kız, 15).

Aşçı

Öğretmen bir aşçı gibidir; çünkü aşçı elinde bulunan malzemelerle müşterilerine en güzel yemekleri yapmaya çalışır. Öğretmen de tıpkı böyledir. Öğrenciyi, aşçının yapmış olduğu yemek, o yemeği yiyecek olan kişileri de toplum olarak düşünürsek, öğretmenin de öğrencilerini en güzel şekilde eğiterek onların topluma yararlı birer fert olarak yetişmesini sağlar.(. .) Aşçının elinde çok güzel malzemeler olabilir. Ama bunları yerinde kullanmıyorsa ya da malzemenin birini unutuporsa ortaya güzel bir yemek çıkarması düşünülemez. Bu yemek de yiyecek olan kişiler için yararlı değil hatta zararlı olur. Öğretmen de öğrencilerini güzel bir şekilde eğitmezse o öğrenciler de yemek misali topluma zararlı hâle gelebilirler (Normal Öğretim, Kız, 10).

Bakteri

Öğretmen bir bakteri gibidir; çünkü kendisine ham olarak gelen öğrencilere yeni şekiller verir. Tıpkı bir yoğurt bakterisinin sütü yoğurda dönüştürmesi gibi, öğretmen de fikirlerini tazecik beyinlere aşılarken faydalı nesiller yetiştirir (Normal Öğretim, Kız, 1).

Tablo 3. “Şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
5	Arı	1	0,7
6	Aşçı	3	2,0
8	Bakteri	2	1,3
14	Çocuk	1	0,7
15	Çömlek ustası	1	0,7
16	Demirci	1	0,7
19	Dokumacı	2	1,3
21	Ebru sanatçısı	2	1,3
22	Fırıncı	3	2,0
26	Heykeltıraş	9	6,0
27	İnşaat ustası	5	3,3
32	Kuyumcu	1	0,7
35	Marangoz	1	0,7
36	Mimar	4	2,6
37	Müteahhit	2	1,3
42	Ressam	5	3,3
47	Terzi	2	1,3
50	Toplumun tezgâhı	1	0,7
Toplam		46	30,3

Çocuk

Öğretmen çocuğa benzer. Bizler ise onun legolarıyız. Parça parça, renk renk, küçüklü büyüklü bir sürü lego. Her şeyle girer, her hayal gücüne hitap ederiz. Birleştiren çocuğun hayali neyse, ona göre hareket ederiz. Bir gün bakmışız ki legolardan dev bir şato olmuş, bir gün bakmışız ki parçalardan biri eksik olduğu için hiçbir işe yaramamış o bir sürü lego (Normal Öğretim, Erkek, 7).

Çömlek ustası

Öğretmen tıpkı bir çömlek ustası gibidir.(. .) Öğretmen nasıl bir çömlek ustası ise öğrenciyi de çömlekçinin önünde şekil almayı bekleyen bir çamur olarak niteleyebiliriz.(. .) Öğrenci, tıpkı her şekli almaya hazır bir çamur gibidir. Öğretmen de çömlekçi gibi öğrenciyi şekillendirir (İkinci Öğretim, Erkek, 25).

Demirci

Öğretmen demirciye benzer; çünkü öğretmenler öğrencilerini ham iken alırlar ve eğitirler. Bir demirci ise demiri ham olarak alır ve ateşle belli kalıplar hâline getirerek kazma, kürek gibi işe yarar malzemeler yapar (Normal Öğretim, Erkek, 58).

Dokumacı

Öğretmen bir dokumacı gibidir; çünkü nasıl bir dokumacı halyı tek tek dokuyorsa, öğretmen de öğrencisini tıpkı bir kilim gibi ilmek ilmek dokur. Ona istediği şekli ve rengi verir (Normal Öğretim, Kız, 23).

Ebru sanatçısı

Öğretmen bir sanatkâr gibidir; çünkü her sanatkâr bir ham maddeye ihtiyaç duyar. Öğretmenin ihtiyaç duyduğu ham madde ise varlıkların en üstünü olan insandır.(. .) Tıpkı bir ebru sanatçısının fırçasından damlayan boyanın su ile buluşmasına benzer öğretmenin öğrenciyi şekillendirmesi de. İlk başta su üzerinde, anlamsız dalgalar şeklindeki görüntü sanatkârın elindeki fırça darbeleri ile anlam kazanır. İşte öğrenci de boş bir su iken her bir bilgi damlası ile farklılaşır, renkler ile mana bulur. Bir de buna sanatkârın fırçası ile yaptığı o

ince dokunuş eklenince kimi zaman bir lâle, kimi zaman bir renk mozaîği olarak çıkar karşımıza. En önemlisi bu güzelliği bünyesine kabul eden kâğıtla buluşması.(. . .) Sanatkâr bitmiş olan eserini duvara asıp, yeni bir eser, yeni bir emek için kolları sıvar; yeni ebrular için niyetlenir (İkinci Öğretim, Kız, 56).

Fırıncı

Öğretmen fırıncıya benzer. Öğrenci de hamura ve fırıncı bu hamuru kendi bildiği her şeyi uygulayarak yoğurur ve onu pişirmeye başlar. Sonunda ortaya çok güzel bir ekmek çıkar. Öğretmen de aynı fırıncı gibi öğrenciyi şekillendirir ve pişirir. Öğrenci öğretmene un olarak gelir, ekmek olarak çıkar. Öğretmen öğrenciyi bilgileri ışığında eğitmeye başlar. Zamanla öğrenci hamurlaşır ve yıllar sonra ekmek olur. Topluma faydalı bir genç olur (Normal Öğretim, Erkek, 42).

Heykeltıraş

Öğretmen bir heykeltıraş gibidir; çünkü nasıl bir heykeltıraş kendi başına hiçbir şey ifade etmeyen çamura veya bir kaya parçasına şekil vererek onu bir sanat eserine dönüştürüyorsa, öğretmen de bir heykeltıraş gibi, hiçbir şey bilmeyen gencecik beyinleri eğiterek onlara bir şekil verir ve onların topluma faydalı birer birey olarak yetişmesini sağlar.(. . .) Heykeltıraşın malzemesi çamur, taş, alçı vb. gibi üzerinde kolayca işlemeciliğin yapılabileceği malzemelerdir. Öğretmenin malzemesi ise hayata henüz yeni başlayan, bulunduğu konuma dair aklında biçimlenen bir düşüncesi olmayan, kim ona önder olursa ona inanmaya hazır bulunan öğrencilerden oluşur. Onlara gerekli olan sadece alanında uzman olan bir ustadır.(. . .) Bir heykeltıraş eserini meydana getirirken ona sadece şekil vermez, kendinden de bir şeyler katar. Eserine kendi iç dünyasını, duygularını yansıtır. Öğretmen de öğrencilerine kendi dünya görüşünden, kendi kültüründen bir şeyler verir (İkinci Öğretim, Erkek, 26).

İnşaat ustası

Öğretmen inşaat ustasına benzer. Öğrenciler de inşaatlardaki tuğladır, çimentodur ya da diğer malzemelerdir. İşte bu malzemeleri bir araya getiren, onlardan nerede, ne şekilde yararlanacağını bilerek bir inşaat oluşturan kişi inşaat ustasıdır. . . . İnşaat ustası var olmayan bir binayı kendi düşünce ve yaratıcılığını kullanarak ortaya koyar. Öğretmen öğrenci ilişkisi de böyledir. İnşaat ustası nasıl ki bir inşaata şekil veriyorsa öğretmen de öğrenciye öyle şekil verir; çünkü öğretmen öğrenci üzerinde her şeyi sıfırdan başlatır.(. . .) Öğretmen henüz hamurumsu bir yapıya sahip olan öğrenciye ilk şekli verendir (İkinci Öğretim, Kız, 8).

Kuyumcu

Öğretmen bir kuyumcuya benzer. Öyle bir usta ki eline aldığı en değersiz, en ham, en mat maddeleri bile mükemmel bir elmasa, parlak bir yakuta çevirir. O elması, yakutu işler, onlara elinden geldiğince şekiller vermeye çalışır. Öğretmenin elinde daha anne kucagından yeni çıkmış, ailesinden başka kimseden yardım almamış, dünyanın hiçbir kötülüğüyle karşılaşmamış çocuklar, sonradan pırıl pırıl gümüşe dönüşen madenler gibidir (Normal Öğretim, Kız, 53).

Marangoz

Öğretmen marangoza benzer; çünkü o, tıpkı marangozun ağaçları düzeltip, fazlalıklarını alarak mobilya yaptığı gibi, öğrencilerin çeşitli yönlerden fazlalıklarını, eksikliklerini gidererek onları toplumsal hayata hazırlar. (. . .) Marangoz nasıl ki en iyi ve en kullanışlı mobilyalar üretmeye çalışıyorsa, öğretmen de topluma en yararlı bireyler yetiştirmeye çalışır (İkinci Öğretim, Kız, 69).

Mimar

Öğretmen mimar gibidir; çünkü mimar da öğretmen de yapacağı işi önceden belirleyip, yapacağı işi tüm ayrıntılarıyla incelemek ve o işe en uygun biçimi vermek zorundadır.(. . .) Öğretmen okula gelen öğrenciyi eline alıp ondaki cevheri arar. Onun özelliklerinden milletine ve kendisine en iyi nasıl fayda sağlayacağını araştırır. Onun özelliklerini bulduktan sonra onu bir kalıba döker (Normal Öğretim, Erkek, 18).

Müteahhit

Öğretmen bir müteahhit gibidir; çünkü öğretmenlere emanet edilen çocukların fikirleri, kişilikleri onların ellerinde şekillenir. Bir müteahhit önemsiz gibi görünen birçok malzemeyi bir arada kullanarak bir apartman

inşa eder. Bu malzemelerden ne biri eksik, ne biri fazla olmalıdır. Değilse en ufak bir sarsıntıda hepsi yıkılır. Öğretmen de buna çok benzer. Onun ellerine her yönden tertemiz çocuklar verilir. Öğretmen onları kendi bilgileriyle yoğurur, kendi karakterini yansıtır onlara (Normal Öğretim, Erkek, 22).

Ressam

Öğretmen ressam gibidir; çünkü önünde boş bir tuval gibi duran minik beyinleri şekillendirir, renklendirir. Ressam işine başlamadan önce önünde sadece boş bir tuval vardır. Bu boş tuvali alır ve yapacağı resmin temasını kafasında oluşturur. Temasını belirledikten sonra o temayla ilgili fikirlerini, edinmiş olduğu birikimleri ve düş gücünü yoğurarak tuvale aktarır. Her fırça darbesi, her renk yeni bir kimlik katar. Fırçasını beyin ve hayal gücüyle dans ettirerek yepyeni dünyalar yaratır. Fırçasıyla tuvalin hemen her noktasında bir iz bırakır.(. . .) Tüm bu uğraşlar sonunda, yaptığı eserin sanatseverlerce olumlu tepkilerini görünce artık amacına ulaşmış demektir ve bundan çok büyük haz alır; çünkü onun gayesi, toplumun hoşlanacağı eserler vermektir. Bunu yaptığı ölçüde mutlu olur. Öğretmen de daha gencecik pırıl pırıl zekâları tıpkı ressam gibi işler. Yani onun öğrencilerinin beyinleri, tertemiz bir kâğıt gibidir (İkinci Öğretim, Erkek, 14).

Terzi

Öğretmen bir terzi gibidir; çünkü terzi, biçimsiz bir kumaşı, makas, iğne, iplik gibi malzemelerle şekillendirip, o biçimsiz kumaşı insanların ihtiyacı olan pantolon, etek, gömlek gibi kullanım aracına dönüştürür. İşte öğretmen de öğrenciye belli bilgileri aşulayarak onu şekillendirip, topluma faydalı bir insan hâline getirir (İkinci Öğretim, Kız, 4).

Toplumun tezgâhı

Öğretmenler toplumun tezgâhı gibidir; çünkü, ellerine işlenmemiş olarak gelen öğrencileri bilgi, görgü tezgâhlarından geçirirler. Öğrencilerin işe yarar, kullanılabilir hâle gelmeleri öğretmenler sayesinde olur. Topluma yararlı olan doktor, mühendis, avukat, yöneticiler vs. hep öğretmenin tezgâhından geçmiş, çıkmış insanlardır.(. . .) Toplum, öğretmenlerin şekillendirdiği bireylerden oluşmaktadır (İkinci Öğretim, Kız, 57).

Kategori 3: Tedavi Edici Olarak Öğretmen

Tablo 4, “tedavi edici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde, “tedavi edici olarak öğretmen” kategorisinin sadece 2 adet metafor ve 2 öğrenci (%1,3) ile temsil edildiği görülmektedir. Bu metaforlar şunlardır: *Doktor* (1 öğrenci, %0,7) ve *Psikolog* (1 öğrenci, %0,7). “Tedavi edici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar öğretmen ve öğrenci rolleri bakımından analiz edildiğinde, onların ortak özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmen, öğrencinin hastalıklarını, kusurlarını veya eksikliklerini tedavi eden bir doktor gibidir (Örneğin: “*Öğretmen doktor gibidir; çünkü doktor, nasıl bir hastayı iyileştirmeye çalışıyorsa, öğretmen de kendisine emanet edilen öğrencilerine doğru yolu göstermeye çalışır.*”).

2. Öğrenci, sosyal, duygusal veya zihinsel yönden aksak, kusurlu veya hasta bir konumdadır (Örneğin: “*Psikolojik sorunu olan bir kişi hastadır ve bir doktora yani psikoloğa ihtiyacı vardır.*”).

3. Öğretmenin en önemli görevi, öğrencilerin hastalıklarını teşhis ve tedavi etmektir (Örneğin: “*Öğretmen bir psikolog gibidir; çünkü, psikologlar insanların derinlerini bunalmadan dinleyerek onlara çözüm üretirler.*”).

Tablo 4. “Tedavi edici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
18	Doktor	1	0,7
40	Psikolog	1	0,7
Toplam		2	1,4

Aşağıda, “tedavi edici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden iki adet metaforun öğrenciler tarafından tanımlanmaları verilmektedir. Bu tanımlamalarda, öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri, değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Doktor

Öğretmen doktor gibidir; çünkü doktor nasıl bir hastayı iyileştirmeye çalışıyorsa, öğretmen de kendisine emanet edilen öğrencilerine doğru yolu göstermeye çalışır. Doktor tedavi edeceği hastayı önce inceler, hastalığını teşhis eder ve daha sonra onu ne şekilde iyileştirebileceğine karar verir. Bu aşamalardan sonra ise sorunu çözebilmek için ona bir reçete yazar. Öğretmen de böyledir. Öğretmen, önce eğitim vereceği öğrencisini tanır. Onda ne gibi eksikliklerin veya kabiliyetlerin var olduğunu anlamaya çalışır. Bu aşamalardan sonra öğrencisinin yaşamında çok iyi konumlarda olabilmesi için ona eğitim verir (Normal Öğretim, Kız, 21).

Psikolog

Öğretmen bir psikolog gibidir; çünkü, psikologlar insanların dertlerini bunalmadan dinleyerek onlara çözüm üretirler. Psikolojik sorunu olan bir kişi hastadır ve bir doktora yani psikoloğa ihtiyacı vardır.(. . .) Unutmamalıyız ki, ruh hastasının nasıl bir psikoloğa ihtiyacı varsa öğrencinin de öğretmene ihtiyacı vardır (İkinci Öğretim, Erkek, 40).

Kategori 4: Eğlendirici Olarak Öğretmen

Tablo 5, “eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metaforu ve bu metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 5 incelendiğinde, “eğlendirici olarak öğretmen” kategorisinin sadece 1 adet metafor (*tiyatro oyuncusu*) ve 2 öğrenci (%1,4) ile temsil edildiği görülmektedir. “Eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metafor, öğretmen ve öğrenci rolleri bakımından analiz edildiğinde, bu metaforun özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmenin en önemli görevi, öğrettiği konuların gerçek hayatla ilişkisini kurmaktır (Örneğin: “Öğretmen sahnede oyununu sergileyen bir tiyatro oyuncusuna benzer. Görevi de seyircilerine hayattan kesitler sunmaktır.”).

2. Öğrenme, öğrenciler için zevkli ve eğlenceli hâle getirilmelidir (Örneğin: “Öğretmen yeri geldiğinde öğrencilerinin kalbini kazanabilmek için bir komedi oyunu oynuyormuş gibi öğrencilerini güldürmelidir.”).

Tablo 5. “Eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metafor ve onu temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
48	Tiyatro oyuncusu	2	1,3
Toplam		2	1,3

Aşağıda, “eğlendirici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden “*tiyatro oyuncusu*” metaforunun tanımlanmasına ilişkin bir örnek yer almaktadır. Verilen örnekte, öğrencinin kendi cümleleri ve ifadeleri, değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Tiyatro oyuncusu

Bence öğretmen sahnede oyununu sergileyen bir tiyatro oyuncusuna benzer. Görevi de seyircilerine hayattan kesitler sunmaktır. Öğretmen her gün bizim, sınıf dediğimiz sahnesinde seyircilerine birçok şey kazandıracağını düşündüğü oyununu oynar. Bizi eğitir. Bize öğretir. (. . .) Aslında öğretmen ile tiyatro oyuncusu arasındaki tek ortak özellik bu değildir. Öğretmen yeri geldiğinde öğrencilerinin kalbini kazanabilmek için bir komedi oyunu oynuyormuş gibi öğrencilerini güldürmelidir. Öğretmen sahnede bazen kahkahalarla, bazen ise hıçkırıklarla öğrencilere mesaj vermeye çalışmalıdır (Normal Öğretim, Erkek, 13).

Kategori 5: Bireysel Gelişimi Destekleyici Olarak Öğretmen

Tablo 6, “bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 6 incelendiğinde, “bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisinin toplam 6 adet metafor ve 32 öğrenci (%21,2) ile temsil edildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforların en önemlileri arasında sırasıyla *Bahçıvan* (12 öğrenci, %7,9), *Çiftçi* (8 öğrenci, %5,3), *Ebeveyn* (5 öğrenci, %3,3) ve *Toprak* (5 öğrenci, %3,3) yer almaktadır. “Bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisinde yer alan metaforlar öğretmen ve öğrenci rolleri

bakımından analiz edildiğinde, onların ortak özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmen, sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır (Örneğin: “*Öğretmen bahçivana benzer; çünkü bahçıvan yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenir. (. . .) Öğrenciler de birer fidan gibi ilgiye muhtaçtır. . . . Bu yüzden öğretmen öğrencilerine aynı gözle bakmamalı ve onlarla tek tek ilgilenerek onlara gereken ilgiyi göstermelidir.*”).

2. Öğretmenin en önemli görevi, öğrencilerin öğrenmesine yardım etmek ve onları bu süreçte desteklemektir (Örneğin: “*Öğretmen bir liman gibidir; çünkü nasıl ki bir gemi fırtına çıktığında limana sığınmıyorsa, öğrencinin de zor anlarında öğretmene sığınabilmesi gerekir.*”).

3. Öğretmen, öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır (Örneğin: “*Bahçıvan nasıl bir çiçeği tüm özverileriyle sular, bakarsa, öğretmen de öğrencilerine öyle davranır. Bahçıvan her gün çiçeği sular, toprağını havalandırır, zarar görmüş yapraklarını ayıklar, daha kısa sürede büyümesi ve daha güzel görülmesi için çiçeği gübreler.*”).

4. Öğretmen, öğrenme-öğretme ortamını öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştıracak şekilde düzenlemelidir (Örneğin: “*Öğretmen çiftçiye benzer; çünkü üretkendir, yetiştirme eğilimindedir. (. . .) Evet, çiftçi önce toprağa bakar, toprağın verimli veya verimsiz oluşunu kontrol eder. Toprak verimsizse önce toprağa gübre verir, toprağı biraz daha iyileştirir. Çiftçi toprağını sular, gereksiz ot ve böceklerden korur, bütün alt yapıyı hazırladıktan sonra tohumları ekmeye koyulur.*”).

5. Öğretmen, öğrenciler arasında ayırım gözetmemelidir (Örneğin: “*Öğretmen toprak gibidir. Toprak, iyi kötü hiçbir şeyi ayırt etmeden her şeyi bünyesinde kabul eden yeryüzünün en mükemmel ve vazgeçilmez parçasıdır. (. . .) İşte öğretmen de tıpkı toprak gibidir. (. . .) O da iyi veya kötü diye ayırt etmeden öğrencileri yetiştirir ve topluma kazandırır.*”).

Tablo 6. “Bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
7	Bahçıvan	12	7,9
13	Çiftçi	8	5,3
20	Ebeveyn	5	3,3
34	Liman	1	0,7
39	Otobüs	1	0,7
51	Toprak	5	3,3
Toplam		32	21,2

Aşağıda, “bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metaforların öğrenciler tarafından tanımlanmalarına ilişkin örnekler yer almaktadır. Metaforlar, alfabetik sıraya göre verilmektedir. Buna ek olarak, verilen örneklerde, öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri, değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Bahçıvan

Öğretmen bahçivana benzer; çünkü bahçıvan yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenir. Fidanların büyümesi için elverişli bütün şartları bilir ve onlara gereken bütün özen ve itina gösterir. Eğer bunun tersine tüm fidanları aynı görüp hepsini aynı şartlarda yetiştirmeye çalışırsa belli bir fidan türü büyürken diğerlerinin kuruyup yok olmasına neden olur. (. . .) Öğrenciler de birer fidan gibi ilgiye muhtaçtır. Öğretmen bilmelidir her öğrencinin yaşadığı çevrenin ve yaşayış şeklinin farklı olduğunu. Bu yüzden öğretmen öğrencilerine aynı gözle bakmamalı ve onlarla tek tek ilgilenmelidir. . . . Bahçıvan nasıl bir çiçeği tüm özverileriyle sular, bakarsa öğretmen de öğrencilerine öyle davranır. Bahçıvan her gün çiçeği sular, toprağını havalandırır, zarar görmüş yapraklarını ayıklar, daha kısa sürede büyümesi ve daha güzel görülmesi için çiçeği gübreler. Her gün çiçeği koklar, onunla konuşur. Ama hiçbir zaman onu dalından koparmaz. (. . .) Ağaçlarının, çiçeklerinin dilinden en iyi bahçıvan anlar. Hangisinin ne zaman suya ihtiyacı olduğunu, hangisinin budanacağını veya ilâçlanacağını sadece ve en iyi bahçıvan bilir. Hiçbir bahçıvan yoktur ki ağaç meyve vermiyor diye onu kessin. Bilir meyve vermese de onun insanoğlu için oksijen kaynağı ve insanın ruhunu dinlendiren bir güzellik olduğunu (İkinci Öğretim, Kız, 48).

Çiftçi

Öğretmen çiftçi gibidir; çünkü üretkendir, yetiştirme eğilimindedir.(. .) Evet, çiftçi önce toprağa bakar, toprağın verimli veya verimsiz oluşunu kontrol eder. Toprak verimsizse önce toprağa gübre verir, toprağı biraz daha iyileştirir. Çiftçi toprağını sular, gereksiz ot ve böceklerden korur, bütün alt yapıyı hazırladıktan sonra tohumları ekmeye koyulur. Tohumlar gelişmeye başladıkça, bakımı da artmaktadır. Tohumun her gün sulanması, gereksiz otlardan ayıklanması ve tohumun yetişmesi için her ne gerekli ise sağlanması gerekir. Eğer bitki eğilmeye başladıysa onun bir değnekle desteklenmesi, sonra tekrar gübrenmesi gibi ürün elde edilinceye kadar emek verilmesi gerekir.(. . .) İşte öğretmen de aynı çiftçi gibidir. Çiftçi mahsul yetiştirirken, öğretmen de öğrenciyi yetiştirir (İkinci Öğretim, Kız, 55).

Ebeveyn

Öğretmen, öğrencinin annesi ve babası gibidir; çünkü onlar çocuklarını en iyi şekilde hayata hazırlamaya çalışırlar ve bu yolda çocuklarından şefkatini, merhametini esirgemezler. Öğretmen de şefkatli, öğrencileri kötülüklerden koruyan, onlara bir şeyler öğretmek isteyen bir yapıya sahiptir.(. .) Öğrenci okula gittiği zaman gününün büyük bir çoğunluğu okulda geçer ve bu zaman diliminde kendisine en yakın hissettiği kişiler öğretmenleridir. Evde kişi bir derdi, sıkıntısı olduğunda onu annesine, babasına anlatır ve onlarla paylaşır. Okulda ise bunu öğretmenleriyle yapar. Dertlerini öğretmenleriyle paylaşır. Okul çocuğun ikinci evidir. Buradaki anne ve babası da öğretmenleridir (İkinci Öğretim, Erkek, 19).

Otobüs

Öğretmen otobüse benzer; çünkü dünyaya geldiğimiz andan itibaren bizim için hayat yolculuğu başlıyor demektir. İşte öğretmen de bu yolculuk esnasında bindiğimiz otobüslerden biri gibidir. Bir otobüs olarak öğretmen bizim umutlarımızı, hayallerimizi ve amaçlarımızı taşır. Otobüse binen herkesi gideceği yere kadar götürür, sonra geri dönüp başka yolcuları taşır. Burada bizim için hayatî önemi olan şey yanlış otobüse binmemektir, nereye gitmek istediğimizi çok iyi bilmektir.(. . .) Bir yolculuğa çıkmadan önce otobüsün yan aynaları ayarlanır, tekerlekler kontrol edilir, emniyet kemeri takılır, yani ön hazırlıklar yapılır. Onu güzelleştiren şey ise içine aldığı yolculardır, grup hâlinde farklı yerlere yapılan seyahatlerdir. İşte öğretmen de öğrencilerini tıpkı bir otobüs gibi gidecekleri yere kadar güvenli bir şekilde götürerek, her öğrencinin kendi amacına ulaşması için yardımcı olur. (. . .) Sonuç olarak otobüs, yolcularını alır, güvenilir bir seyahat geçirmelerini sağlar ve nihayetinde gitmek istedikleri yerlere götürerek onları zamanı gelince hayatın içine bırakır (Normal Öğretim, Kız, 71).

Liman

Öğretmen bir liman gibidir; çünkü nasıl ki bir gemi fırtına çıktığında limana sığınmıyorsa, öğrencinin de zor anlarında öğretmene sığınabilmesi gerekir (Normal Öğretim, Kız, 51).

Toprak

Öğretmen toprak gibidir. Toprak, iyi kötü hiçbir şeyi ayırt etmeden her şeyi bünyesinde kabul eden yeryüzünün en mükemmel ve vazgeçilmez parçasıdır. Toprak, canlının yaşam kaynağından biridir. Örneğin, canlıların yaşaması için gerekli olan besin kaynağı toprak sayesinde elde edilir veya oksijenin kaynağı olan ağaçların, ormanların yetiştiği yer yine topraktır.(. . .) İşte öğretmen de tıpkı toprak gibidir. Bireyin yetişmesinde çok büyük etkisi vardır. O da iyi veya kötü diye ayırt etmeden öğrencileri yetiştirir ve topluma kazandırır (İkinci Öğretim, Kız, 52).

Kategori 6: Yol Gösterici ve Yönlendirici Olarak Öğretmen

Tablo 7, “yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforları ve her bir metaforu geliştiren öğrenci sayısını ve yüzdesini sunmaktadır. Tablo 7 incelendiğinde, “yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen” kategorisinin toplam 12 adet metafor ve 20 öğrenci (%13,5) ile temsil edildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforların en önemlileri arasında sırasıyla *Pusulula* (4 öğrenci, %2,6), *Deniz feneri* (3 öğrenci, %2) ve *Turist rehberi* (3 öğrenci, %2) yer almaktadır. “Yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen” kategorisinde yer alan metaforlar öğretmen ve öğrenci rolleri bakımından analiz edildiğinde, onların ortak özelliklerini (varsayımlarını) aşağıdaki noktalarda özetlemek mümkündür.

1. Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecinde bir rehber veya kılavuzdur (Örneğin: “*Öğretmen deniz fenerine benzer; yol gösterir, ışık tutar karanlığa. Gemideki gizli dümandır.*” ya da “*Bana göre öğrenmek bir futbol maçı oynamak gibidir. Öğretmen de, o maçta öğrencilerini yönlendirir, zor anlarda teknik destek sağlar.*”).

2. Öğrenci, öğrenme-öğretme sürecinde aktif bir konumdur (Örneğin: “*Öğretmen bir anahtar gibidir; çünkü, yaşamımızda ardını görmemiz gereken o kadar çok kilitli kapı vardır ki, bunlardan birçoğunu yalnızca öğretmenlerle birlikte açabiliriz.*”).

3. Öğretmenin en önemli görevi, öğrencilere yol göstermek ve rehberlik etmektir (Örneğin: “*Öğretmen de bir nevi pusula gibi öğrenciyi yönlendirir. Onun yaşam denen zorlu yolda engelleri aşmasına yardım eder.*”).

Tablo 7. “Yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini oluşturan metaforlar ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Metafor Kodu	Metafor adı	Metaforu temsil eden öğrenci	
		f	%
3	Anahtar	1	0,7
11	Çerçeve	1	0,7
17	Deniz feneri	3	2,0
23	Gözlük	1	0,7
30	Köprü	1	0,7
31	Kutup yıldızı	1	0,7
41	Pusula	4	2,6
43	Rüya	1	0,7
46	Teknik direktör	2	1,3
52	Turist rehberi	3	2,0
53	Umut	1	0,7
54	Yol	1	0,7
Toplam		20	13,5

Aşağıda, “yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen” kategorisini temsil eden metaforların öğrenciler tarafından tanımlanmalarına ilişkin örnekler yer almaktadır. Metaforlar, alfabetik sıraya göre verilmektedir. Buna ek olarak, verilen örneklerde, öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri, değiştirilmeden aktarılmaktadır.

Anahtar

Öğretmen bir anahtar gibidir; çünkü, yaşamımızda ardını görmemiz gereken o kadar çok kilitli kapı vardır ki, bunlardan birçoğunu yalnızca öğretmenlerle birlikte açabiliriz. Bu kapılardan ilki, öğrenmenin verdiği mutluluğu tattığımızda açılır.(. . .) İlk olarak, nasıl konuşacağımızı, nasıl davranacağımızı, nasıl düşüneceğimizi ve ardından o küçük dünyamızı yazıya nasıl dökceğimizi ve yazılanları küçük dünyamıza nasıl sığdıracağımızı öğrenmek isteriz.(. . .) Zamanla yaşamımız daha da belirginleşmeye başlar. Küçük sorumluluklardan büyük sorumluluklara, bildiğimiz şeylerden bilmemiz gerekenlere doğru yol alırız. Acı-tatlı, gerçek-yalan, kolay-zor ve tabii ki kilitli kapılar.(. . .) O kadar çok şey bekler ki bizi bu yolda. İşte, öğretmenlerimizin beyin gücü ve duyguları bizim çaba ve duygularımızla bütünleştiğinde, bu yollar tatlı birer mücadele alanı olur çıkar. Ve kapılar teker teker ardına kadar açılır. Ve bir gün, belki de hayatımızın en zor açılan kapılarından biri olan meslek kapısının önünde buluruz kendimizi. (. . .) Bu kilitler açılmadan ne hayattan bir şey alabiliriz, ne de hayata bir şey verebiliriz (Normal Öğretim, Kız, 19).

Çerçeve

Çerçeveye benzer öğretmen. İçine ne koyarsanız çerçevenin, onu gösterir, nasıl bir ayna koyarsanız öyle yansır. Bazen sonu görünmeyen bir deniz resmi koyarsınız. Masmavi dalgalara dalar gidersiniz. Bir ada çıkar karşınıza, o adadaki gizemli yerleri keşfetmek istersiniz. Yabani meyveler vardır aç kalınca karnınızı doyurmaya yarayan. Acı, ekşi, tuzlu, tatlı. Nasıl olursa olsun yersiniz. Bazen kupkuru bir dağın ardından batan güneş resmi olur çerçevenizin içinde. Öyle ışıklar vardır ki, aydınlıktan karanlığa mı, karanlıktan aydınlığa mı götürür sizi anlayamazsınız. İstersiniz ki, sabah olsun, umuda götürsün sizi. Yeni ufuklar olsun o dağın ardında. Bazen de kupkuru bir ova resmi durur çerçevenizde. Soğuk, puslu bir kış gününü andırır, ısınacak bir yuva ararsınız. Gün olur annenizin resmini koyarsınız çerçevenin içine. Sıcacık bir bakış bulur gözleriniz, özlem dolu bir kucak arar kollarınız. Keşke hep yanımda olsa, keşke hep sarsa içimdeki sevgi yumağını dersiniz içinizden. Gün olur da babanızın resmini buluverirsiniz o çerçevede. Öylesine güven dolu, öylesine sert ve yumuşak bir duruş var mı başka, ararsınız. Çoğu zamansa ayna vardır çerçevenin içinde. Ya düz aynadır, olduğu gibi yansır ışığı; ya

çukur aynadır, ters gösterir olan biteni; ya da tümsek aynadır, gerçek görüntüyü kendine saklar. Bakarsınız bir gün çerçevenin içini boşaltmışsınız. Bir resim aracı olmadan görmek istersiniz dünyayı. Kendi gözlerinizle görerek öğrenmek istersiniz her şeyi.(. . .) Bir çerçevedir öğretmen. İçine hangi resim koyulmuşsa, onu gösterir; umudu gösterir insana (Normal Öğretim, Kız, 2).

Deniz feneri

Öğretmen deniz fenerine benzer; yol gösterir, ışık tutar karanlığa. Gemideki gizli dümendir. Nerede demirleyip, nerede demir alacağını gösterir. Her rotada ve noktada onun fikirleri ve gösterdiği yol vardır.(. . .) Öğretmen, aşılmaz dalgaların, geçilmez boğazların ve ıssız kayaların esrarengiz rotasıdır. Hiçbir zaman sönmez ışığı, usanmaz yol göstermekten (İkinci Öğretim, Erkek, 39).

Gözlük

Öğretmen gözlüğe benzer, çünkü gözlük dünyaya bakış açımızı genişletir. Gözlükle hayatı daha net, daha canlı, daha hareketli görürüz. Gözü, gözlüksüz göremeyen ya da uzağı veya yakını net göremeyen bir insanın nasıl ki gözlüğe ihtiyacı varsa, öğrencilerin de kendilerini geliştirmek ve geleceklelerini aydınlatmak için öğretmenlere ihtiyaçları vardır.(. . .) Gözlük sadece var olan somut cisimleri görmemize yarar. İşte fark burada! Öğretmenlerimiz bize şekilce algılayamadığımız ama var olan bir çok manevi değerleri de kazandırır.(. . .) Bu durumda gözü net göremeyen, gözlüğe ihtiyacı olan biz öğrencilerin geleceğimizi aydınlatmak, netleştirmek için bir gözlüğe, yani öğretmene ihtiyacımız vardır (Normal Öğretim, Kız, 67).

Köprü

Öğretmen köprü gibidir. Cehalet selinin üzerine kurulmuş bir köprü; çünkü köprü olmazsa sele düşer, sürüklenir gideriz. Nasıl ki bir köprü herhangi bir yerden başka bir yere geçişi sağlıyorsa, öğretmen de bize ışık vererek karanlıktan aydınlığa geçmemizi sağlar (Normal Öğretim, Kız, 14).

Kutup yıldızı

Öğretmen kutup yıldızına benzer; çünkü kutup yıldızı da öğretmen de doğru yolu gösteren en güvenilir ve en doğal araçtır. Kutup yıldızı yolunu kaybetmiş, yanında ve yakınında yol gösterecek kimse ve teknik aracı olmayan bir kişiye doğru yolu gösterecek ve gitmek istediği yere ulaştıracak en güvenilir araçtır (İkinci Öğretim, Erkek, 21).

Pusula

Öğretmen bir pusula gibidir. Pusulanın görevi zor şartlarla karşılaşıldığında veya bilinmeyen ortamlarda bulunulduğunda insanlara yönünü bulmasında yardımcı olmaktır. Pusula insanları hangi yönün doğru olduğu konusunda bilgilendirir ve onların gidecekleri yere ulaşmalarını sağlar. Örneğin, okyanusta yolunu kaybetmiş bir gemi düşünelim. Bu gemi okyanusun ortasında yalnız kalmıştır ve gitmesi, ulaşması gereken yere ulaşamıyor. Onu amacına ulaştıracak araç pusuladır. İşte öğrenci de topluma ilk karıştığında yolunu kaybetmiş bir gemi gibidir. Ona doğru yolu gösterecek, ona yön verip onu topluma hazırlayacak araç öğretmendir.(. . .) Kısacası öğretmen de bir nevi pusula gibi öğrenciyi yönlendirir. Onun yaşam denemelerinde zorlu yolda engelleri aşmasına yardım eder (İkinci Öğretim, Erkek, 27).

Rüya

Öğretmen rüya gibidir; çünkü gördüğümüz rüyaların kimi üzüntülüdür ağlayarak uyanırız, kimi de sevinçlidir o günümüz güzel geçer. Bazen de görmek istediklerimizi görürüz. Ama sadece üç saniye sürer. Bu üç saniyede gördüğümüz rüyaların çoğu bizi çok etkiler ve ömür boyu unutamayız. Öğretmen de rüya gibidir (Normal Öğretim, Kız, 8).

Teknik direktör

Öğretmen bir takımın teknik direktörüne benzer; çünkü bir teknik direktör futbolu çok iyi bilen biridir. Âdeta futbolun öğretmenidir.(. . .) Teknik direktör takımını maça hazırlar.(. . .) Bana göre öğrenmek bir futbol maçı oynamak gibidir. Öğretmen de, o maçta öğrencilerini yönlendirir, zor anlarda teknik destek sağlar (Normal Öğretim, Erkek, 46).

Turist rehberi

Öğretmen rehber gibidir; çünkü bir grup insan hiç bilmediği bir yere geldiğinde, o yeri gezip görmek ve o yöre hakkında bilgi edinmek istediğinde nasıl bir rehber ihtiyacı duyuyorsa, öğrenciler de hayatlarında başarılı ve huzurlu olabilmek için onlara yol gösterebilecek kişiye yani öğretmene ihtiyaç duyarlar (İkinci Öğretim, Erkek, 18).

Umut

Öğretmen, en mutsuz anlarında insanın içine doğan bir umut gibidir; çünkü öğretmenler, gelecek demektir. Hepimiz daha çok küçük birer çocukken tutarız okulun yollarını, daha bilincimizi kazanmamışızdır. İşte öğretmendir bize bu bilinci kazandıran, neyin ne olduğunu fark etmemizi sağlayan.(. . .) İşte bu yüzden öğretmen umuttur. Geleceğe parlayan gözlerle bakmamızı sağlar. Gerektiğinde anne, baba olur; gerektiğinde sorunu vardır, belli etmemek için tiyatrocü olur; gerektiğinde tahtanın başına geçer ve kendisine bakan yüzlerce çift gözün hayatına bir daha çıkmamak üzere girer (İkinci Öğretim, Kız, 30).

Yol

Öğretmen “yollara” benzer. Nasıl ki yollar insanların istediği belirli noktalara ulaşmalarını sağlıyorsa, öğretmenler de öğrencilerin isteklerine cevap vererek amaçlarına ulaşmalarında yardımcı olurlar. Yollarda nasıl birçok seçenek (yönler) varsa, öğretmende de çok fazla seçenek vardır. Ve öğrencilerin her birini belirli bir şekilde yönlendirmeye çalışır.(. . .) Meselâ yollardaki trafik işaretleri nasıl insanlara uyarılarda bulunuyorsa, öğretmen de öğrencilerini çıkmaz yollara girmemeleri için uyarır (İkinci Öğretim, Kız, 12).

3. “Öğretmen” kavramına ilişkin olarak öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar daha çok öğretmenin hangi rolü üzerinde yoğunlaşmaktadır?

Tablo 8, “öğretmen” kavramına ilişkin araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adayları tarafından geliştirilen metaforların kategorilere göre dağılımını özetlemektedir.

Tablo 8. “Öğretmen” kavramına ilişkin geliştirilen metaforların kategorilere göre dağılımı ve onları temsil eden öğrenci sayısı ve yüzdesi

Kategori No	Kategori adı	Kategoriye temsil eden		
		Metafor sayısı	Öğrenci sayısı	Öğrenci yüzdesi
1	Bilgi sağlayıcı	15	49	32,3
2	Şekillendirici ve biçimlendirici	18	46	30,3
3	Tedavi edici	2	2	1,4
4	Eğlendirici	1	2	1,3
5	Bireysel gelişimi destekleyici	6	32	21,2
6	Yol gösterici ve yönlendirici	12	20	13,5
Toplam		54	151	100

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %64’ünün öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcısı” (49 öğrenci, %32,3), “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici” (46 öğrenci, %30,3) ve “öğrencileri tedavi edici” (2 öğrenci, %1,4) olarak algıladığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikiye yakın bir kısmı (97 öğrenci, %64) öğretmeni geleneksel rolleriyle (örneğin, “öğrencilere bilgi sunma”, “öğrencilere şekil verme” ve “öğrencileri tedavi etme”) tanımlamaktadır. Söz konusu bu geleneksel rollerden en önemlisini ise, öğretmenlerin “öğrencilere bilgi sunma” rolü oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin geriye kalan üçte birlik bir kısmı da (54 öğrenci, %36) öğretmenlerin “öğretirken eğlendirmesi” (2 öğrenci, %1,3), “öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması” (32 öğrenci, %21,2) ve “öğrencilere öğrenme-öğretme sürecinde rehber olması” (20 öğrenci, %13,5) gerektiğini savunmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen olmak için eğitim fakültelerine gelen bireyler, aynı zamanda, öğrencilik yılları süresince gerçekleştirdikleri informal gözlemleri ve farklı yapıdaki öğretmenleriyle olan iletişim ve etkileşimleri sonucunda edindikleri tecrübelerine bağlı olarak öğrenme, öğretme ve okul gibi olgular hakkında geliştirdikleri çeşitli kişisel tutumları da beraberlerinde getirirler. Bu açıdan bakıldığında, sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” olgusuna ilişkin geliştirdikleri algıları ortaya çıkarmak ve irdelemek biz öğretmen eğitimcileri

açısından büyük önem arz etmektedir. Bu araştırma, giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarma amacına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

Literatürde, öğretmen adaylarının öğrenme, öğretme ve okul gibi olgular hakkında sahip oldukları algıları ortaya çıkarma amacına yönelik olarak gerçekleştirilen diğer bazı çalışmalar (örneğin, Bramald, Hardman ve Leat, 1995) temelde aynı ortak görüşü paylaşırlar: Öğretmen adaylarının genel olarak eğitime ilişkin geliştirdikleri kişisel tutumları, onların geçmişte öğrenim gördükleri okullarda edindikleri tecrübelerine bağlı olarak şekillenmektedir. Etkili öğretimin nasıl olması gerektiği hakkında yaşantılara dayalı olarak geliştirilen bu kişisel tutumların genellikle de çağdaş eğitim yaklaşımlarına kıyasla daha çok geleneksel eğitim teorileri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Calderhead ve Robson’a (1991) göre, örneğin, öğretmen adayları etkili öğretimi “anlatma” ve etkili öğrenmeyi de “ezberleme” ile eş değer tutmaktadırlar. Bu çerçeveden ele alındığında, bu araştırmanın bulguları genel olarak literatürdeki tartışmaları destekler niteliktedir. Bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaklaşık üçte ikine yakın bir kısmı (97 öğrenci, %64), örneğin, öğretmeni geleneksel rolleriyle (“öğrencilere bilgi sunma”, “öğrencilere şekil verme” ve “öğrencileri tedavi etme”) tanımlamaktadır. Geriye kalan sadece üçte birlik bir kısmı (54 öğrenci, %36) ise, öğretmenlerin “öğretirken eğlendirmesi”, “öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemesi” ve “öğrencilere öğrenme sürecinde rehber olması” gerektiğini vurgulamaktadır.

Cook-Sather (2003) geleneksel eğitim sistemlerinin yapısını şekillendiren düşünce kalıplarının genellikle iki temel metafor etrafında yoğunlaştığını ileri sürmektedir. Bunlar (1) *bir üretim aracı olarak eğitim* ve (2) *bir tedavi etme aracı olarak eğitim* düşünce biçimlerini yansıtan metaforlardır. Eğitimin bir üretim aracı olarak algılandığı eğitim sistemlerinde, örneğin, okullar birer *fabrika*, öğretmenler birer *teknisyen* veya *imalâtçı* ve öğrenciler de birer *ham madde* olarak algılanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, öğrenciler birer *ham madde* olarak geldikleri *fabrikada* genellikle aynı programdan geçirilerek topluma faydalı *birer ürün* olarak kazandırılmaktadır. Dikkat edilirse, böyle bir düşünüş tarzında, öğrencilerin kendi geleceklerini oluşturma, kendi bilgilerini inşa etme veya onların bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılama gibi bakış açılarına asla yer yoktur. Benzer şekilde, eğitimin bir tedavi etme aracı olarak algılandığı eğitim sistemlerinde, okullar birer *hastahane*, öğrenciler birer *hasta*, öğretmenler birer *doktor* ve öğretim programı da bir *reçete* olarak algılanmaktadır. *Bir tedavi etme aracı olarak eğitim* anlayışı, bu araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının *doktor* ve *psikolog* metaforlarında da belirgin bir şekilde vurgulanmaktadır. Her ne kadar bu iki metafor da “*öğrencileri iyileştirme*” veya “*öğrencilerin davranışlarını ve zihinlerini düzeltme*” eğilimleriyle eğitime olumlu bir bakış açısı sunmaya çalışsa da, temelde öğrencileri birer potansiyelli bireyler olarak değil, hasarlı, kusurlu veya duygusal ve zihinsel yönlerden hastalıklı varlıklar olarak algılamaları bakımından geleneksel eğitim anlayışının düşünce biçimini daha çok yansıtmaktadırlar. Bu tarz düşünce biçimi, özetle, öğrencileri birer problemlili varlıklar olarak nitelendirmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, metaforların öğretmen adaylarının öğrenme, öğretme ve okul gibi olgulara ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabileceğine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çerçeveden ele alındığında, öğretmen adaylarının geçmişte sahip oldukları öğretmenlere ilişkin tutumlarının neler olduğunu ve onların ideallerindeki “öğretmen” hakkındaki düşüncelerinin daha çok hangi öğretmen rolleri üzerinde yoğunlaştığını metaforlar aracılığıyla analiz eden daha çok sayıda nitel ve nicel araştırmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, öğretmen adaylarıyla uygulamadaki öğretmenlerin “öğretmen” olgusuna ilişkin algılarının metaforlar yoluyla karşılaştırılmasını ele alacak çalışmalar da bu konuda biz eğitimcilerimize önemli bilgiler ve perspektifler sunabilir. Buna ek olarak, bu tür çalışmaların sonuçlarının pedagojik formasyonla ilgili derslerde ele alınıp irdelenmesi, öğretmen adaylarının gelecekteki “öğretmen” rollerine ilişkin perspektiflerini geliştirme, değiştirme veya sorgulamada ve onların kendi öğretmen kimliğini oluşturmalarında büyük yarar sağlayacaktır. Bu bağlamda, hizmet öncesi öğretmen eğitimi programı çerçevesinde sunulan teorik derslerde öğretmenlerin gerçek hayat uygulamalarını yansıtan örnek olay incelemelerine mümkün olduğunca çok miktarda yer verilmesi bir öneri olarak getirilebilir.

Kaynaklar

- Boostrom, R. (1998). 'Safe spaces': Reflections on an educational metaphor. *Journal of Curriculum Studies*, 30, 397-408.
- Bramald, R.; Hardman, F. ve Leat, D. (1995). Initial teacher trainees and their views of teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 11, 23-31.
- Calderhead, J. ve Robson, M. (1991). Images of teaching: Student teachers' early conceptions of classroom practice. *Teaching and Teacher Education*, 7, 1-8.
- Carlson, T. B. (2001). Using metaphors to enhance reflectiveness among preservice teachers. *Journal of Physical Education, Recreation ve Dance*, 72, 49-53.
- Cook-Sather, A. (2003). Movements of mind: *The Matrix*, metaphors, and re-imagining education. *Teachers College Record*, 105, 946-977.
- Forceville, C. (2002). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of Pragmatics*, 34, 1-14.
- Guerrero, M. C. M. ve Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6, 95-120.
- Hagstrom, D.; Hubbard, R.; Hurtig, C.; Mortola, P.; Ostrow, J. ve White, V. (2000). Teaching is like . . . ? *Educational Leadership*, 57(8), 24-27.
- Inbar, D. E. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38, 77-92.
- Miller, S. (1987). Some comments on the utility of metaphors for educational theory and practice. *Educational Theory*, 37, 219-227.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor* (Çev. Gündüz Bulut). İstanbul: BZD Yayıncılık.
- Oxford, R. L.; Tomlinson, S.; Barcelos, A.; Harrington, C.; Lavine, R. Z.; Saleh, A. ve Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26, 3-50.
- Shuell, T. J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practice*, 29, 102-108.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

Summary

ENTRY LEVEL PROSPECTIVE CLASSROOM TEACHERS' METAPHORS ABOUT THE CONCEPT OF "TEACHER"

Ahmet SABAN*

Schools are everything from shopping malls to factories; teachers are everything from potters to entertainers; students are everything from raw materials to patients. When educators compare school to a garden, teacher to a gardener or student to a plant, they attend to phenomena that might otherwise remain unknown. And such figurative uses of language (i.e., metaphors) are more than some literary fancies, but indeed facilitate the communication of concepts and ideas that are complex and might be difficult to deal with by literal language.

Metaphorical thinking involves employing a familiar object or event as a conceptual tool to elucidate features of a more complex phenomenon or situation. Accordingly, the two main concepts involved in any figurative comparison are called "the metaphor topic" and "the metaphor vehicle." The metaphor topic is the subject of a figurative statement (i.e., "teacher" in "teacher is like a doctor"), and the metaphor vehicle is the concept that is used to say something new about the metaphor topic (i.e., "doctor" in "teacher is like a doctor"). It is suggested that the metaphor vehicle provides properties that can be attributed to the metaphor topic. It acts as a lens, a screen, or a filter through which the metaphor topic is (re)viewed. Consequently, for anything to deserve the label "metaphor," at least the following three questions need to be answered: (1) Which of the two terms is metaphor? (2) Which is the metaphor topic and which is the metaphor vehicle? (3) Which characteristics can and should be mapped from the metaphor vehicle to the metaphor topic?

The main purpose of this study was to explore entry level prospective classroom teachers' perceptions about the concept of "teacher" through the use of metaphors. The participants for this study included a total of 151 students (74 from the regular program and 77 from the evening program) enrolled in the Department of Elementary Teaching at the Faculty of Education of Selçuk University during the 2003-2004 school year. Out of 151 participants, 87 (57.6%) were female and 64 (42.4%) were male. At the time of the study, the students were taking their very first course, "Introduction to the Teaching Profession."

To collect the study data, each participant was asked to complete the prompt "*A teacher is like . . . because . . .*" or "*A teacher is analogous to . . . because . . .*" This was a week long homework project. The students were instructed to write an original metaphor that best represented their perceptions of the concept of "teacher." The aim was to elicit the metaphors with which the students were most readily associated. As a result of this project, students produced a total of 54 metaphors about the concept of "teacher." Out of 54 metaphors, 27 were related to the living creatures (23 human, 1 animal, 2 plant and 1 bacterium) while the rest 27 were related to the unanimate things (such as, the Sun, bank and tree).

The content analysis technique was used to analyze and interpret the study data. According to the results:

(1) Fifteen metaphors conceiving "teacher" as "*tree*", "*shopping mall*", "*encyclopedia*", "*bank*", "*computer*", "*flower*", "*the Sun*", "*treasure box*", "*pen*", "*book*", "*library*", "*candle*", "*water*", "*jug*" and "*seed*" represented "teacher" as "the one who provides and transmits knowledge to his or her students." These metaphors were generated by a total of 49 students (32.3%).

(2) Eighteen metaphors conceiving "teacher" as "*bee*", "*cook*", "*bacterium*", "*child*", "*potter*", "*ironmonger*", "*weaver*", "*marbler of paper*", "*baker*", "*sculptor*", "*building worker*", "*jeweller*", "*carpenter*", "*architect*", "*contractor*", "*painter*", "*tailor*" and "*workbench of society*" represented "teacher" as "the one who shapes and molds his or her students." These metaphors were generated by a total of 46 students (30.3%).

Address for Correspondence: * Doç. Dr. Ahmet Saban, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Meram, 42090 Konya.

(3) Two metaphors conceiving “teacher” as “*doctor*” and “*psychologist*” represented “teacher” as “the one who cures his or her students’ illnesses and deficiencies.” These metaphors were generated by only 2 students (1.3%).

(4) Only one metaphor conceiving “teacher” as “*actor/actress*” represented “teacher” as “the one who entertains students while teaching them.” This metaphor was generated by only 2 students (1.4%).

(5) Six metaphors conceiving “teacher” as “*gardener*”, “*farmer*”, “*parent*”, “*harbour*”, “*bus*” and “*soil*” represented “teacher” as “the one who meets his or her students’ individual needs and interests as well as nurtures his or her students’ potentials.” These metaphors were generated by a total of 32 students (21.2%).

(6) Twelve metaphors conceiving “teacher” as “*key*”, “*frame*”, “*lighthouse*”, “*glasses*”, “*bridge*”, “*North Star*”, “*compass*”, “*dream*”, “*coach*”, “*guide*”, “*hope*” and “*road*” represented “teacher” as “the one who guides his or her students in the teaching-learning process.” These metaphors were generated by a total of 20 students (13.5%).

Findings from this study tend to support the discussions in the research literature. For example, previous research has demonstrated that preservice teachers’ beliefs tend to represent traditional conceptions of teaching and learning. That is, student teachers often think of teaching as “telling” and of learning as “memorization.” In the same way, results from this study indicated that about two-third of the participants (64%) conceived “teacher” as “the one who provides and transmits knowledge to his or her students” (32.3%), “the one who shapes and molds his or her students’ minds and behaviors” (30.3%) and “the one who cures his or her students’ illnesses and deficiencies” (1.3%). On the other hand, only about a third of the participants (36%) emphasized that teachers should “entertain their students while teaching them” (1.4%), “develop and nurture their students’ individual potentials” (21.2%) and “guide their students in the teaching-learning process” (13.5%).

To conclude, in analyzing entry level prospective classroom teachers’ perceptions of “teacher,” findings from this study indicate that as students enter teacher training programs for various personal reasons, they also tend to bring with them a well-developed set of personal beliefs about what constitutes effective teaching and learning formed over the years from informal observations and personal experiences as a student. It is therefore imperative that teacher educators study and understand their students fully, for their preconceptions of teaching as a profession play a significant part in shaping their future professional roles, identities, and practices. The results of this study also suggest that teacher candidates’ implicitly-held images of teaching, learning, and schooling need to be made more explicit and given voice in the preservice teacher training process so as to promote a deeper understanding of the teaching profession.